A PARABOLE ABOUT TOTALITARIANISM – *SKENZEMON!* BY DUMITRU RADU POPA

Simona Antofi
Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: The construction of the parabolic text is among Dumitru Radu Popa's constant discursive options. The pleasure of building meaning on a dual level displayed by the author of the text in Skenzemon! is associated, by means of the techniques of the fantastic text, with a linguistic and human (pseudo)adventure in totalitarianism, and with a ritual and scenography of the maleficent markers meant to conceal the risks of existence under the communist dictatorship.

Keywords: parable, fantastic, subversive discourse, totalitarianism.

Cu un titlu de natură să incite curiozitatea cititorului, schița *Skenzemon!* pune în discuție o chestiune de lexic și o problemă de construcție a sensului – așezat pe două paliere de discurs, după modelul parabolei. Într-o spațio-temporalitate nedefinită, naratorul rememorează istoria termenului din titlu – aparent, o urare stranie, aducătoare de noroc, simultan cu recuperarea, prin memoria afectivă a unui narator de gradul al doilea, intradiegetic – și protagonist al întâmplărilor relatate – serii de evenimente la fel de stranii - , deci perfect creditabil: „Noi nu știam ce înseamnă *skenzemon* (pe atunci nici nu știam măcar că se scrie așa). Noi știam pe atunci foarte puține lucruri, și asta nu numai pentru că eram copii. E ciudat: când certitudinile dinlăuntru se zguduie, începem să știm tot mai puțin despre ce e în afară. Nu?" (Popa, 2005: 15)

Preluat, se pare, de la niște muncitori care se presupune că ar fi lucrat în România, la o antrepriză franceză, termenul *skenzemon* însoțește constant întâlnirile colorate cu mult alcool ale tatălui – prim narator indirect, secondat de perechea de băutori vajnici Bălan și Bejan. Urarea de bine pe care *skenzemon* o implică merge, însă, invers în raport cu efectele implicite, nespuse, ale existenței dure pe care o duc oamenii care lucrează în mina de metale neferoase unde tatăl-narator lucrează ca medic. O istorie tulbure se află, bine camuflată de dicțiunea parabolei, în spatele mutării întregii familii, din București, în orașul din nord: „Tata bea destul de mult, dar nu de asta s-a îmbolnăvit. Era medic de mină, o mină de metale neferoase – în nord, metalele neferoase se extrag încă de pe vremea dacilor. Tata fusese asistent la București, și mama la fel. Acum lucrau amândoi în orașul din nord: tata la mină, mama la laborator." (Popa, 2005: 15) O istorie cu iz politic, ce include bolile profesionale profesionale de care suferă, în timp, lucrătorii.

Cum toți muncitorii – și personalul administrativ sau medical – beau cu voioșie, sub semnul urării *skenzemon*, este de la sine înțeles că boala de care suferă și tatăl-narator, și pentru tratarea căreia este trimis la spital la Cluj, apoi la București, poate fi pusă pe seama alcoolului. Însă naratorul sancționează explicit această ipoteză, adăugând un detaliu menit să dirijeze lectura cititorului avizat spre sensul de adâncime al parabolei: „A fost dus la Cluj, la spital, apoi la București. În timpul acesta, Bejan și Bălan își spuneau singuri *skenzemon!,* dar tata avea în dulap, la cabinet, un geamantan de piele neagră, foaarte bună, pe care îl păstra pregătit cu tot ce e necesar: «Nu se știe niciodată!» ziceau oamenii pe atunci. «Nu se știe niciodată!» zicea și tata ținând întotdeauna geamantanul la îndemână." (Popa, 2005: 16) În acest mod își face intrarea în scenă personajul *de facto* al schiței, geamantanul de piele al

bunicului, fost profesor la Oxford și responsabil pentru vina (imaginară) a cosmopolitismului și a legăturilor cu Occidentul ce se răsfrânge, în dictatura comunistă, asupra întregii familii.

Cum boala de care suferă tatăl pare să fie una incurabilă (este limpede faptul că minciuna prin omisiune – ca strategie de dezinformare a regimului comunist, ascunde adevărata natură a zăcămintelor extrase din mină), într-o zi sosește vestea că a murit. De aici înainte, traseul sinuos al geamantanului, efectele stranii ale prezenței lui în preajma oamenilor evoluează convergent cu semnificația răsturnată a urării *skenzemon!*. Devenit termen fatidic, *skenzemon* poartă cu sine o încărcătură semantică negativă, cu implicații malefice. Soția lui Bejan, cel care își însușește geamantanul, începe să aibă viziuni coșmarești: „Toată noaptea visase nște făpturi mici și negre care ies din geamantan și vor să o strângă de gât. Și îi șopteau toate la ureche, în vreme ce ea stătea să se sufoce: *skenzemon! skenzemon! sekenzemon!* Femeia, foarte bună gospodină altfel, încerca să șteargă în vis urmele negre lăsate de *skenzemoni* pe cearceaf, dar le apăreau mereu, ascuțite, treflate, sub formă de copită." (Popa, 2005: 17)

Cum turnura fantastică a scriiturii este dublată mereu de un nivel de sens subversiv, politic, aventura maleficului printre oameni continuă, prin forța cuvântului cu semnificația răsturnată în negativ, într-o lume, și ea, pe dos. Curelarul Șomoghi se oferă să transforme geamantanul într-o pereche de cizme – pe care amândoi, Bălan și Bejan, le poartă cu mândrie, dar pentru scurtă vreme. Lucruri ciudate continuă să se întâmple, căci cizmele – personaj neînsuflețit, avatar malefic al geamantanului – dirijează existent oamenilor și, treptat, o împing spre moarte. Bălan și Bejan, mândri de cizmele lor nou-nouțe, prelungesc ritualul girat de forța neîndurătoare a urării *skenzemon!* până la ultimele, dramatice, consecințe: „Tata s-a întors, în convalescență, după mai bine de o lună. A fost pensionat de boală, dar, ca doctor conștiincios, își mai vizita câteodată vechii pacienți cu care *skenzemon!*, deși nu prea era voie acum, și avea să mai fie bolnav ani mulți. În cabinet găsise cizmele lui Bejan care era plecat la sanatoriu pentru dezalcoolizare, cât despre cele ale lui Bălan, rămăseseră în picioarele lui, așa cum fusese găsit spânzurat în parc." (Popa, 2005: 18) Mai mult, curelarul Șomoghi se îmbolnăvește, și el, grav, de leucemie.

Etimologia suspectă a termenului *skenzemon* – „Se pare că în zonă lucraseră, între cele două războaie, niște muncitori francezi, de la o antrepriză. Când beau, ei spuneau: «à ce que nous aimons!», aglutinat, «c' que n' s' aimons. Și *skenzemon* a rămas.»" (Popa, 2005: 19), invalidată în paragraful ultim al schiței, se corelează asocierii la fel de suspecte dintre beție și noroc, și instrumentelor inanimate ale răului, și ritualului celebrării vieții, transformat în celebrare a morții.

Iar parabola ce are în centru imaginea statului totalitar – răsfrântă, aici, prismatic, în desenul în negativ al destinului personajului – acoperă un mesaj, în fond, limpede, adresat cititorului experimentat.

Bibliografie

Popa, Dumitru Radu, *Skenzemon!*, Curtea veche, București, 2005

Diaconu, Mircea A., *Dumitru Radu Popa si morfologia aparenței*, disponibil la adresa http://convorbiri-literare.dntis.ro/DIACONUian6.htm– accesat la 10.05.2016

Ciotloş, Cosmin, *Desant optzeci şi ceva*, în „România literară", nr. 18, 2006, disponibil la adresa http://www.romlit.ro/desant_optzeci_i_ceva – accesat la 10.05.2016.